

UZIZAŽ BIOSPELD	Vol. 5	Broj stranica: 42-50	Sarajevo	2009
--------------------	--------	----------------------	----------	------

TREĆI PRILOG POZNAVANJU URBANE I SUBURBANE ORNITOFAUNE (Chordata: Vertebrata: Aves) ILIJAŠA

Suvad Lelo¹, Mirzeta Kašić-Lelo² i Dražen Kotrošan²

¹Department of Biology, Faculty of Science and Mathematics, Sarajevo
Zmaja od Bosne 33-35, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina

²NGO Association for animal inventarisation and conservation, Ilijaš
Omladinska 2, 71380 Ilijaš, Bosna i Hercegovina

ABSTRACT

Lelo, S., Kašić-Lelo, M., & Kotrošan, D. The third contribution to the understanding of urban and suburban ornithofauna (Chordata: Vertebrata: Aves) of Ilijas. This paper presents a checklist of 78 species of birds observed in urban and suburban area of Ilijas. This checklist is a result of bird watching during periods of March – July 2007 and January – December 2008 and 2009. In 2009 we recorded 61 species, 17 of those were new records for birdfauna of Ilijaš.

Key words: birds, Aves, Ilijaš, Bosnia and Herzegovina, biology, taxonomy

UVOD

U nizu ornitoloških istraživanja u Bosni i Hercegovini tokom proteklih 120 godina područje Ilijaša nije analizirano (Obratil, 1967, 1968, 1972, 1975, 1976). Sporadični podaci o pticama šireg područja Ilijaša su bez preciznih navoda pa nemaju praktičnog značaja za definisanje ilijaške ornitofaune (Dervović, 2005, 2006, 2007).

U okviru aktivnosti prikupljanja podataka o fauni Ilijaša, Kantona Sarajevo pa i Bosne i Hercegovine (Lelo, 2005-2009) te niza istraživanja u periodu 2007-2009. godina (Lelo et al., 2007, 2008) vršena su temeljnija istraživanja sa naglaskom na očekivane vrste što je i rezultiralo nalazima vrsta koje prethodnih godina nisu uočene.

MATERIJAL I METODE RADA

Podaci prezentirani u ovom rada su prikupljeni u periodu mart – juli 2007. i januar – decembar 2008. i 2009. godine.

Posmatranje ptica je izvođeno na području naselja Ilijaša (Sl. 1) metodom neposrednog posmatranja uz korištenje dvogleda uvećanja: 8x50 i 7x50, u konkretnim uslovima životne sredine. Determinacija ptica vršena je putem ključeva za određivanje ptica: Henzel et al., 1999; Mullarney et al., 2006. Uz neposredno posmatranje kao dodatna karakteristika za određivanje ptica korišteno je poznavanje njihovog glasanja.

Sl. 1: Prikaz položaja Ilijaša u odnosu na Sarajevo i druga susjedna naseljena mjesta na satelitskom snimku dijela Bosne i Hercegovine

Prijegled vrsta dat je prema listama Udruženja za inventarizaciju i zaštitu životinja, Ilijaš (Lelo, 2005-2009; Kotrošan, 2008-2009), odnosno prema: Clements, 2007.

REZULTATI RADA I DISKUSIJA

Tokom posmatranja ptica u urbanoj (središnji dio gradske zone Ilijaša) i suburbanjoj (rubovi grada koji nisu gusto naseljeni) zoni Ilijaša u prirodu od 2007. do 2009. godine uočili smo 78 vrsta ptica (Tab. 1).

Tab. 1: Prijegled konstatovanih vrsta ptica u Ilijašu u periodu 2007-2009. godina

Takson	Godina	Uočena +	
		Naučni prijegled	Nije uočena x
PODICIPEDIFORMES			
Podicipedidae			
1. <i>Tachybaptus ruficollis</i> (Pallas, 1764)	2007.		x
	2008.		x
	2009.	+	
PELECANIFORMES			
Phalacrocoracidae			
2. <i>Phalacrocorax carbo</i> (Linnaeus, 1758)	2007.		x
	2008.		x
	2009.	+	
CICONIIFORMES			
Ardeidae			
3. <i>Ardea cinerea</i> Linnaeus, 1758	2007.	+	
	2008.	+	
	2009.	+	
4. <i>Ardea purpurea</i> Linnaeus, 1766	2007.		x
	2008.		x
	2009.	+	
ANSERIFORMES			
Anatidae			
5. <i>Anas platyrhynchos</i> Linnaeus, 1758	2007.	+	
	2008.	+	
	2009.	+	
FALCONIFORMES			
Accipitridae			
6. <i>Accipiter nisus</i> (Linnaeus, 1758)	2007.		x
	2008.		x
	2009.	+	
7. <i>Accipiter gentilis</i> (Linnaeus, 1758)	2007.		x
	2008.		x
	2009.	+	
8. <i>Buteo buteo</i> (Linnaeus, 1758)	2007.	+	
	2008.	+	
	2009.	+	
CHARADRIIFORMES			
Laridae			
9. <i>Larus michahellis</i> Pallas, 1811	2007.		x
	2008.		x
	2009.	+	

10. <i>Larus ridibundus</i> Linnaeus, 1766	2007.		X
	2008.		X
	2009.	+	
COLUMBIFORMES			
Columbidae			
11. <i>Columba livia</i> Gmelin, 1789	2007.	+	
	2008.	+	
	2009.	+	
12. <i>Columba oenas</i> Linnaeus, 1758	2007.		X
	2008.	+	
	2009.		X
13. <i>Columba palumbus</i> Linnaeus, 1758	2007.	+	
	2008.	+	
	2009.	+	
14. <i>Streptopelia decaocto</i> (Frivaldszky, 1838)	2007.	+	
	2008.		X
	2009.	+	
CUCULIFORMES			
Cuculidae			
15. <i>Cuculus canorus</i> Linnaeus, 1758	2007.	+	
	2008.	+	
	2009.	+	
STRIGIFORMES			
Strigidae			
16. <i>Strix aluco</i> Linnaeus, 1758	2007.		X
	2008.		X
	2009.	+	
17. <i>Athene noctua</i> (Scopoli, 1769)	2007.	+	
	2008.	+	
	2009.	+	
APODIFORMES			
Apodidae			
18. <i>Apus apus</i> (Linnaeus, 1758)	2007.		X
	2008.		?
	2009.	+	
PICIFORMES			
Picidae			
19. <i>Dendrocopus medius</i> (Linnaeus, 1758)	2007.		X
	2008.		X
	2009.	+	
20. <i>Dendrocopus leucotos</i> (Bechstein, 1803)	2007.		X
	2008.	+	
	2009.		X
21. <i>Dendrocopus major</i> (Linnaeus, 1758)	2007.	+	
	2008.	+	
	2009.	+	
22. <i>Picus viridis</i> Linnaeus, 1758	2007.		X
	2008.		X
	2009.	+	
23. <i>Picus canus</i> J. F. Gmelin, 1788	2007.		X
	2008.		X
	2009.	+	

PASSERIFORMES			
Alaudidae			
24. <i>Galerida cristata</i> (Linnaeus, 1758)	2007.		X
	2008.		X
	2009.	+	
Hirundinidae			
25. <i>Hirundo rustica</i> Linnaeus, 1758	2007.	+	
	2008.	+	
	2009.	+	
26. <i>Delichon urbicum</i> (Linnaeus, 1758)	2007.	+	
	2008.	+	
	2009.	+	
Motacillidae			
27. <i>Motacilla alba</i> Linnaeus, 1758	2007.	+	
	2008.	+	
	2009.	+	
28. <i>Motacilla flava</i> Linnaeus, 1758	2007.		X
	2008.		X
	2009.	+	
Regulidae			
29. <i>Regulus regulus</i> (Linnaeus, 1758)	2007.		X
	2008.	+	
	2009.	+	
Turdidae			
30. <i>Monticola saxatilis</i> (Linnaeus, 1766)	2007.	+	
	2008.		X
	2009.		X
31. <i>Turdus merula</i> Linnaeus, 1758	2007.		X
	2008.	+	
	2009.	+	
32. <i>Turdus pilaris</i> Linnaeus, 1758	2007.		X
	2008.	+	
	2009.		X
33. <i>Turdus philomelos</i> C. L. Brehm, 1831	2007.		X
	2008.		X
	2009.	+	
Sylviidae			
34. <i>Acrocephalus arundinaceus</i> (Linnaeus, 1758)	2007.	+	
	2008.		X
	2009.		X
35. <i>Phylloscopus trochilus</i> (Linnaeus, 1758)	2007.	+	
	2008.		X
	2009.		X
36. <i>Phylloscopus collybita</i> (Viellot, 1817)	2007.	+	
	2008.	+	
	2009.	+	
37. <i>Phylloscopus sibilatrix</i> (Bechstein, 1793)	2007.		X
	2008.		X
	2009.	+	
38. <i>Sylvia atricapilla</i> (Linnaeus, 1758)	2007.	+	
	2008.	+	
	2009.	+	

39. <i>Sylvia communis</i> Latham, 1787	2007.		X
	2008.	+	
	2009.		X
40. <i>Sylvia curruca</i> (Linnaeus, 1758)	2007.		X
	2008.	+	
	2009.		X
Muscicapidae			
41. <i>Sylvia curruca</i> (Linnaeus, 1758)	2007.	+	
	2008.		X
	2009.		X
42. <i>Ficedula albicollis</i> (Temminck, 1815)	2007.		X
	2008.	+	
	2009.		X
43. <i>Erithacus rubecula</i> (Linnaeus, 1758)	2007.	+	
	2008.		X
	2009.	+	
44. <i>Luscinia megarhynchos</i> C. L. Brehm, 1831	2007.	+	
	2008.	+	
	2009.		X
45. <i>Phoenicurus ochruros</i> (Gmelin, 1774)	2007.	+	
	2008.	+	
	2009.	+	
46. <i>Phoenicurus phoenicurus</i> (Linnaeus, 1758)	2007.		X
	2008.		X
	2009.	+	
47. <i>Saxicola torquata</i> (Linnaeus, 1766)	2007.	+	
	2008.		X
	2009.		X
Aegithalidae			
48. <i>Aegithalos caudatus</i> (Linnaeus, 1758)	2007.	+	
	2008.	+	
	2009.	+	
Paridae			
49. <i>Poecile palustris</i> (Linnaeus, 1758)	2007.	+	
	2008.	+	
	2009.	+	
50. <i>Poecile montanus</i> (Baldenstein, 1827)	2007.	+	
	2008.	+	
	2009.	+	
51. <i>Periparus ater</i> (Linnaeus, 1758)	2007.	+	
	2008.	+	
	2009.	+	
52. <i>Parus major</i> Linnaeus, 1758	2007.	+	
	2008.	+	
	2009.	+	
53. <i>Cyanistes caeruleus</i> (Linnaeus, 1758)	2007.	+	
	2008.	+	
	2009.	+	
Sittidae			
54. <i>Sitta europaea</i> Linnaeus, 1758	2007.		X
	2008.	+	
	2009.	+	

Certhiidae			
55. <i>Certhia familiaris</i> Linnaeus, 1758	2007.	+	
	2008.		x
	2009.		x
Laniidae			
56. <i>Lanius collurio</i> Linnaeus, 1758	2007.	+	
	2008.		x
	2009.	+	
57. <i>Lanius minor</i> Gmelin, 1788	2007.	+	
	2008.	+	
	2009.		x
Corvidae			
58. <i>Garrulus glandarius</i> (Linnaeus, 1758)	2007.	+	
	2008.	+	
	2009.	+	
59. <i>Pica pica</i> (Linnaeus, 1758)	2007.	+	
	2008.	+	
	2009.	+	
60. <i>Nucifraga caryocatactes</i> (Linnaeus, 1758)	2007.		x
	2008.	+	
	2009.		x
61. <i>Corvus monedula</i> (Linnaeus, 1758)	2007.	+	
	2008.	+	
	2009.	+	
62. <i>Corvus corone</i> Linnaeus, 1758	2007.	+	
	2008.	+	
	2009.	+	
63. <i>Corvus corax</i> Linnaeus, 1758	2007.	+	
	2008.	+	
	2009.	+	
Sturnidae			
64. <i>Sturnus vulgaris</i> Linnaeus, 1758	2007.	+	
	2008.	+	
	2009.	+	
Passeridae			
65. <i>Passer domesticus</i> (Linnaeus, 1758)	2007.	+	
	2008.	+	
	2009.	+	
66. <i>Passer montanus</i> (Linnaeus, 1758)	2007.	+	
	2008.	+	
	2009.	+	
Fringillidae			
67. <i>Fringilla coelebs</i> Linnaeus, 1758	2007.	+	
	2008.	+	
	2009.	+	
68. <i>Fringilla montifringilla</i> Linnaeus, 1758	2007.		x
	2008.	+	
	2009.		x
69. <i>Carduelis chloris</i> (Linnaeus, 1758)	2007.	+	
	2008.	+	
	2009.	+	

70. <i>Carduelis spinus</i> (Linnaeus, 1758)	2007.	+	
	2008.	+	
	2009.	+	
71. <i>Carduelis carduelis</i> (Linnaeus, 1758)	2007.	+	
	2008.	+	
	2009.	+	
72. <i>Carduelis cannabina</i> (Linnaeus, 1758)	2007.	+	
	2008.	+	
	2009.	+	
73. <i>Serinus serinus</i> (Linnaeus, 1766)	2007.		x
	2008.	+	
	2009.	+	
74. <i>Pyrrhula pyrrhula</i> (Linnaeus, 1758)	2007.		x
	2008.	+	
	2009.	+	
75. <i>Coccothraustes coccothraustes</i> (Linnaeus, 1758)	2007.		x
	2008.		x
	2009.	+	
Emberizidae			
76. <i>Emberiza citrinela</i> (Linnaeus, 1758)	2007.		x
	2008.	+	
	2009.	+	
77. <i>Emberiza schoeniclus</i> (Linnaeus, 1758)	2007.	+	
	2008.	+	
	2009.		x
78. <i>Emberiza calandra</i> Linnaeus, 1758	2007.		x
	2008.	+	
	2009.	+	

Tokom preliminarnih istraživanja ornitofaune najužeg dijela Ilijaša od strane članova UZIZAŽ-a u 2007. godini uočeno je 47 vrsta, dok je tokom 2008. godine uočeno 50 (od kojih smo dvije samo čuli). U 2008. godini uočeno je 14 vrsta koje nisu konstatovane tokom 2007. godine (*Dendrocopus leucotos* Bechstein, *Regulus regulus* Linnaeus, *Turdus pilaris* Linnaeus, *Sylvia communis* Latham, *Sylvia curruca* Linnaeus, *Ficedula albicollis* Temminck, *Sitta europaea* Linnaeus, *Nucifraga caryocatactes* Linnaeus, *Fringilla montifringilla* Linnaeus, *Serinus serinus* Linnaeus, *Pyrrhula pyrrhula* Linnaeus, *Emberiza citrinela* Linnaeus i *Emberiza calandra* Linnaeus), ali nije uočeno čak 10 vrsta koje su opažene tokom 2007. godine (*Columba oenas* Linnaeus, *Streptopelia decaocto* Frivaldszky, *Monticola saxatilis* Linnaeus, *Acrocephalus arundinaceus* Linnaeus, *Phylloscopus trochilus* Linnaeus, *Muscicapa striata* Pallas, *Erithacus rubecula* Linnaeus, *Saxicola torquata* Linnaeus, *Certhia familiaris* Linnaeus i *Lanius collurio* Linnaeus; Lelo et al., 2008).

U 2009. godini uočili smo ukupno 61 vrstu ptica od kojih je 17 novouočenih: (1) *Tachybaptus ruficollis* (Pallas, 1764), (2) *Phalacrocorax carbo* (Linnaeus, 1758), (3) *Ardea purpurea* Linnaeus, 1766, (4) *Accipiter nisus* (Linnaeus, 1758), (5) *Accipiter gentilis* (Linnaeus, 1758), (6) *Larus michahellis* Pallas, 1811, (7) *Larus ridibundus* Linnaeus, 1766 (8) *Apus apus* (Linnaeus, 1758), (9) *Dendrocopus medius* (Linnaeus, 1758), (10) *Picus viridis* Linnaeus, 1758 (11) *Picus canus* J. F. Gmelin, 1788, (12) *Galerida cristata* (Linnaeus, 1758), (13) *Motacilla flava* Linnaeus, 1758, (14) *Phylloscopus sibilatrix* (Bechstein, 1793), (15) *Turdus philomelos* C. L. Brehm, 1831 (16) *Phoenicurus phoenicurus* (Linnaeus, 1758) i (17) *Coccothraustes coccothraustes* (Linnaeus, 1758).

Sumarno gledajući, u trogodišnjim istraživanjima, od 2007. do 2009. godine u urbanoj i suburbanoj zoni Ilijaša uočili smo 78 vrsta (od 331 poznatih u Bosni i Hercegovini ili 23,57%) koje su sistematski svrstane u 50 rodova, 28 porodica i 12 redova.

ZAKLJUČAK

Tokom posmatranja ptica koja su obavljena u urbanoj i suburbanj zoni Ilijaša u periodu: mart – juli 2007. godine te januar – decembar 2008. i 2009. godine registrovano je 78 vrsta ptica.

Prezentirani popis predstavlja dopunjeni popis ptica Ilijaša iz 2008. godine, i to uglavnom očekivanim i u ovim područjima uobičajenim, vrstama. Izuzetak je nalaz jednog galeba koji je fotografisan u letu iznad rijeke Bosne sa mosta na putu ka Kadarićima.

Nakon trogodišnje analize ornitofaune Ilijaša sakupili smo podatke o ornitofauni koja obitava u samom gradu i njegovoj užoj okolini te će naredne aktivnosti biti usmjerene na analizu ornitofaune na teritoriji Općine Ilijaš.

LITERATURA

- Clements, J. F. (2007). *The Clements Checklist of Birds of the World*, 6th Edition. Cornell University Press, New York.
- Dervović, I. (2005). Rezultati januarskog brojanja vodenih ptica 1998-2005. *Bilten Mreže posmatrača ptica u Bosni i Hercegovini*, 1, 43-45.
- Dervović, I., 2006: Rezultati zimskog prebrojavanja ptica močvarica u Bosni i Hercegovini u 2006. godini. *Bilten Mreže posmatrača ptica u Bosni i Hercegovini*, 2, 20-22.
- Dervović, I. (2007). Izvještaj o januarskom prebrojavanja vodenih ptica u 2007. godini. *Bilten Mreže posmatrača ptica u Bosni i Hercegovini*, 3, 47.
- Gašić, B. (2007). The breeding of White-Backed Woodpecker *Dendrocopos leucotos* on Mount Lisina near Mrkonjić-Grad (Bosnia and Herzegovina). *Acrocephalus*, 28(132), 32-35.
- Henzel, H., Fitter, R., & Parslow, J. (1999). *Ptice Hrvatske i Europe sa Sjevernom Afrikom i Srednjim istokom*. Hrvatsko ornitološko društvo, Zagreb.
- Kotrošan, D. (2008). Dopunjeni i korigirani sistematski prijedlog ptica Bosne i Hercegovine. Unutar: S. Lelo (urednik), *Fauna Bosne i Hercegovine – Biosistematski pregledi*. 5. izmijenjeno i dopunjeno izdanje Udruženja za inventarizaciju i zaštitu životinja, Ilijaš, Kanton Sarajevo, pp. 426-437.
- Kotrošan, D., & Papes, M. (2007). Popis ptica zabilježenih u Bosni i Hercegovini od 1888. do 2006. godine. *Bilten Mreže posmatrača ptica u Bosni i Hercegovini*, 3, 9-38.
- Lelo, S. (ed) (2005-2009). *Fauna Bosne i Hercegovine – Biosistematski pregledi*: 1. te 2.-5. dopunjeno i izmijenjeno izdanje. Interno izdanje Udruženja za inventarizaciju i zaštitu životinja, Ilijaš, Kanton Sarajevo, pp. 1-403.
- Lelo, S., Kašić-Lelo, M. & Kotrošan, D. (2007). Prvi podaci organiziranih posmatranja ptica (Chordata: Vertebrata: Aves) urbane i suburbane zone Ilijaša. *Prilozi fauni Bosne i Hercegovine*, 3, 10-15.
- Lelo, S., Kašić-Lelo, M., & Kotrošan, D., 2007: Prilog poznavanju urbane i suburbane ornitofaune (Chordata: Vertebrata: Aves) Ilijaša. *Prilozi fauni Bosne i Hercegovine*, 4, 16-22.
- Mullarney, K., Svensson, L., Zetterström, D., & Grant, P. (2006). *Bird Guide*. Collins, Graphicom, Milano.
- Obratil, S. (1967). Pregled istraživanja ornitofaune Bosne i Hercegovine I (Passeriformes). *Glasnik zemaljskog muzeja BiH*, (PN) NS, 5, 191-268.
- Obratil, S. (1968). Pregled istraživanja ornitofaune Bosne i Hercegovine II (Gaviiformes, Podicipediformes, Pelacaniiformes, Ciconiiformes, Anseriformes). *Glasnik zemaljskog muzeja BiH*, (PN) NS, 6, 227-254.
- Obratil, S. (1972). Pregled istraživanja ornitofaune Bosne i Hercegovine III (Falconiformes). *Glasnik zemaljskog muzeja BiH* (PN) NS, 10, 139-155.
- Obratil, S. (1975). Pregled istraživanja ornitofaune Bosne i Hercegovine IV (Galliformes, Gruiformes). *Glasnik zemaljskog muzeja BiH*, (PN) NS, 13, 153-161.

Lelo, S., Kašić-Lelo, M. & Kotrošan, D. (2009). Treći prilog poznavanju urbane i suburbane ornitofaune (Chordata: Vertebrata: Aves) Ilijaša. *Prilozi fauni Bosne i Hercegovine*, 5, 42-50.

Obratil, S., 1976: Pregled istraživanja ornitofaune Bosne i Hercegovine V (Charadriiformes). *Glasnik Zemaljskog muzeja BiH*, (PN) NS, 15, 221-241.

Obratil, S., 1977: Pregled istraživanja ornitofaune Bosne i Hercegovine VI (Columbiformes, Cuculiformes, Strigiformes, Caprimulgiformes, Apodiformes, Coraciiformes i Piciformes). *Glasnik Zemaljskog muzeja BiH*, (PN) NS, 16, 203-223.

SUMMARY

Ilijas is one example of an area where no historical data regarding ornitofauna can be found (Obratil, 1967, 1968, 1972, 1975, 1976; Lelo et al., 2007). The only data available was published as a result of birdwatching in the urban and suburban regions of Ilijas and it included 61 bird species (Lelo et al., 2007, 2008).

Additional birdwatching in the urban and suburban regions of Ilijas was conducted at three different sites during the period January – December 2009. Overall, 61 bird species were observed. In comparison with the monitoring undertaken in 2007 and 2008, 17 species were new records. Over the period of two years the total of 78 species of birds has been recorded in Ilijaš.

These observations and the record of the species observed are, in fact, the third review of bird species of Ilijas.